

Mii lea seksuála illasteapmi?

Mii lei sus badjelis? Lei go maŋjit? Lei go okto? Son han lei baikajuhkan, son lei berret váruhit buorebut. Son han lei mielas álggus.

Leat go goassege gullan dákkár cealkámušaid? Lea myhta ahte sus lea sivva veagalváldimii, geasa dat čuohcá. Dušše sus lea sivva veagalváldimii, gii čađaha veahkaváldima. Dakkár myhtat ahte son gii gillá, lea sivalaš dahkui, vuolggaha eahperehálaš heahpada, ja dagaha ahte ollugat vurdet guhká muitaleames dáhpáhusaid birra dahje eai mital goassege daid birra. Mii diehtit ovdamearkka dihtii ahte mánát mat leat gillán seksuála illastemiid, vurdet gaskamearálaččat 17 jagi ovdalgo sii mitalit mii dat dáhpáhuvai.

Oppalohkáii leat ollu myhtat veagalváldima birra. Ollugiid oaivila mielde lea son gii čađaha veagalváldima, dihtolágan olmmoš gii čađaha dihtolágan veagalváldima. Min mielas lea vearedahkki váralaš, amas ja vieris balddonas. Danne sáhtta hirpmástuhttit ollugiid ahte dábálemos lea ahte son gii veagalváldá, lea olmmoš gean don dovddat ja geasa don luohat – oahpesolmmoš, ustit, bearašlahttu dahje ráhkkásaš. Dat cuvke dan gova mii ollugiin lea dakkár amasolbmos gii falleha sahtedohko párkkas.

Dan maid mii diehtit veagalváldima birra, lea ahte dat dávjá dáhpáhuuvvá feasttas. Veagalváldin feastta oktavuodas dáhpáhuuvvá dávjá nuorra olbmuid gaskkas geat dovddadit, ja geavahettiin alkohola ja eará gárrenávdnasiid. Kriposa maŋimus raportta mielde jagi 2019 veagalváldindili birra Norggas ledje veagalváldimat feastta oktavuodas stuorámuš oassi dain veagalváldimiin Norggas mat čađahuvvojedje badjel 14 jahkásaš olbmuid vuostá, namalassii 43 proseantta. Dát lohku boahdá maid ovdan politiija maŋimus logijagi kártemiin.

Statistihkalaš guovddášdoaimmahaga jagi 2017 logut čájehedje ahte 98 proseantta áššáiduhttojuvvon olbmuiin veagalváldináššiin leat albmát, ja badjel bealli sis ledje vuollel 30 jagi boarrásat.

Vaikke vel veagalváldimat mat čađahuvvojit feastta oktavuodas, dávjá čuhcet nuorra olbmuid, sáhttet dakkár rihkkumiin leat stuorra váikkuhusat bearrašiidda, ustibiidda, luohkkáustibiidda, valáštallanserviide, bargosajiide ja báikkálaš servodagaide. Nuorat ja nuorra olbmot dárbbasit máhtu dan birra mii rihkkun lea, ja stuorát dihtomielalašvuoda rájáidbidjama ja seksualitehta birra.

Sin gaskkas geat veagalváldojuvvojit, veagalváldojuvvojit ovdalgo sii leat deavdán 18 jagi, ja vearedahkki lei gaskal 15 ja 30 jagi boaris. Olles 10 proseantta nieiddain ja 2 proseantta gánddain almmuhit ahte sii leat gillán seksuála illasteami – dat mearkkaša okta logi nieiddas ja guovttes čuođi gánddas. Dat leat issoras stuorra logut. Uhccán statistihkka čájeha mo dat čuohcá ii-bináriade ja várrá leat stuorra sevdnjeslogut. Mii oaidnit ahte nissonat ja nieiddat veagalváldojuvvojit dávjjit, muhto veagalváldin dáhpáhuvá maiddái gánddaide, ja dat ahte dat ii dáhpáhuva, lea myhta. Dát myhta sáhtta dagahit eanet heahpada daidda gánddaide ja albmáide geat vásihit veagalváldima. Eará myhta dan oktavuodas lea ahte albmát álo háliidit seksa. Dat lea áibbas boastut ja ásaha gánddaide ja albmáide boasttugova alddiset ja duohtavuodas.

Árvvusatnin, ráját ja miehtan – dehálaš gálggat eallima hálddašeapmái

Ollugiidda dovdo unohassan hállat veagalváldima birra. Seammás lea hálešteapmi dan birra mo mii sáhtášeimmet vuosttaldit veagalváldima, ja dakkár bargu masa gullá hálešteapmi árvvusatnima, rájaid ja miehtama birra, mat leat dehálaš gálggat, ii dušše dán oktavuodas, muhto maiddái eallimis oppalaččat. Ja das han lea ge sáhka fágaidrasttideaddji fáttás álbmotdearvvašvuhta ja eallima hálddašeapmi – namalassii oahppat gálggaid maiguin hálddašit eallima buoremus lágiin.